

Belabberd nestsucces bij Boomvalken *Falco subbuteo* in westelijk Noord-Brabant in 1998

Hans Potters

Het blijft kwakkelen met de Boomvalken in het westen van Noord-Brabant. In tegenstelling tot 1997 (Potters 1998) weken legbegin (geschatte dan wel berekende start van de eileg bij 12 paren viel tussen 7 en 25 juni) en legselgrootte (minimaal 2.8 bij $n=10$, gebaseerd op de som van alle bij de nestcontroles aangetroffen eieren en jongen) niet af van het normale patroon. Het nestsucces lag daarentegen exceptioneel laag. Zo werden in totaal 9 niet-uitgekomen eieren geteld. Ervan uitgaande dat alle eieren zijn gevonden, wat niet aannemelijk is omdat enkele nesten pas in een laat stadium werden gecontroleerd, betekent dit dat maar liefst 32.1% van de gelegde eieren geen jong opleverde. Het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen per succesvol nest, namelijk 2.1 ($n=8$) kwam daarom nauwelijks hoger uit dan in 1997.

De 9 niet-uitgekomen eieren maakten deel uit van vier legsels. Hieronder bevond zich een compleet 4-legsel. Dat de broedpoging in kwestie in de eifase is gestrand zonder dat er sprake was van predatie, is geconcludeerd op grond van *circumstantial evidence*. Bij de eerste controle op 26 juli bleek het vrouwtje namelijk nog steeds op eieren te zitten. Dit zou inhouden dat het legbegin op zijn vroegst op 24 juni had plaatsgevonden. Legsels die uit 4 eieren bestaan, worden echter uitsluitend in het eerste deel van de legperiode geproduceerd (Bijlsma 1980). Bovendien vloog bij de controle de vogel zeer snel van het nest, terwijl juist in het late broedstadium het vrouwtje vast op de eieren zit. Het ligt dus voor de hand om te veronderstellen dat de eieren onbevrucht zijn geweest of geen levensvatbare embryo's hebben bevat. De tweede controle op 9 augustus resulteerde dan ook in een leeg nest. De eieren zijn waarschijnlijk pas na het verlaten van het legsel (door Zwarte Kraaien *Corvus corone*) gepredeerd. Verder kwamen van twee 3-legsels twee eieren en van één 3-legsel één ei niet uit. Hiervan werden twee eieren nader onderzocht; beide bleken onbevrucht te zijn (mededeling Arnold van den Burg).

Vergeleken met andere onderzoeksgegevens kan het nestsucces in westelijk Noord-Brabant in 1998 exorbitant laag worden genoemd. Zo ontdekte Bijlsma (1980) op de Veluwe in de jaren 1972-79 slechts 11 niet-uitgekomen eieren op een totaal van 134 (8.2%). Fiuczynski (1987) noteerde bij Berlijn in de periode 1956 tot en met 1972 een vergelijkbaar mislukkingspercentage (9.5%) met een jaarlijkse variatie van 0 tot 23.5%.

Een plausibele verklaring voor het slechte nestsucces bij mijn Boomvalken is moeilijk te geven. Mogelijk heeft het regenachtige weer in juni een rol gespeeld, waardoor de kans op fatale afkoeling van de eieren is vergroot. Dat beide

onderzochte eieren niet bevrucht waren, geeft echter aan dat er ook iets anders aan de hand zou kunnen zijn. Misschien zijn de omstandigheden in de overwinteringsgebieden of tijdens de doortrek verslechterd. Door een verhoogde mortaliteit zou de samenstelling van de broedparen veelvuldig kunnen wisselen en daardoor zouden er relatief meer onervaren vogels aan het broedproces kunnen deelnemen. Wellicht spelen ook landbouwbestrijdingsmiddelen of industriële verontreiniging (PCB's) een negatieve rol bij de vruchtbaarheid van de vogels.

Naar de oorzaak van de matige broedprestaties van Boomvalken in westelijk Noord-Brabant, zowel in 1998 als in 1997 (Potters 1998), kan alleen worden gegist. Een tekort aan prooi, zoals voor 1997 gesuggereerd, lijkt onwaarschijnlijk gezien het feit dat de gemiddelde legselgrootte nu aardig op peil was. De laatste jaren valt wel op dat de broedvogels steeds zwijgzamer lijken te worden. Vooral het langdurige 'lahnen' tijdens de balts en in de fase van de nestplaatskeuze, wat vroeger regelmatig werd vastgesteld, wordt heden ten dage zelden gehoord. Kenmerkend was de situatie in een bos dat in 1998 meermalen werd bezocht en waar zich twee paar Boomvalken hadden gevestigd. In mei en juni werden beide broedlocaties acht maal gepasseerd, zowel in de vroege ochtend als later op de dag. Gedurende die bezoeken werd slechts af en toe een (overvliegende) vogel gezien of gehoord (uitsluitend contactroep 'pit' of alarmroep). Ook op andere, overigens minder frequent bezochte, broedplaatsen blijft het tegenwoordig in de periode voorafgaande aan de eileg opmerkelijk stil. Ondanks de constatering dat er wel degelijk iets aan de hand moet zijn met de Boomvalk in westelijk Noord-Brabant, blijft het gevaarlijk op grond van een betrekkelijk klein aantal gegevens verregaande conclusies te trekken. Een reden te meer om toekomstige ontwikkelingen op de voet te volgen.

Summary: Poor breeding success of Hobbies *Falco subbuteo* in western Noord-Brabant in 1998

Onset of laying in western Noord-Brabant (between 7 and 25 June) and clutch size (mean 2.8, based on summation of nestlings and unhatched eggs in 10 nests) was almost the same as in 1997, but at least 32% of the eggs did not hatch. Mean number of fledglings in successful nests was 2.1 (n=8). During the last few years, it was noted that territorial Hobbies have become quite silent at the breeding sites. Frequent calling sessions during the pre-laying period, as used to be typical, nowadays are rarely recorded.

Literatuur

Bijlsma R. 1980. De Boomvalk. Kosmos, Amsterdam/Antwerpen.

Fiuczynski D. 1987. Der Baumfalke. Ziemsen Verlag, Wittenberg.

Potters H. 1998. Opmerkelijk late broedgevallen van de Boomvalk *Falco subbuteo* in 1997. De Takkeling 6: 86-88.

Adres: Robijndijk 42, 4706 LW Roosendaal.